

Studenteneditie 2024-2025

Omzetbelasting

Prof. dr. S.B. Cornielje, redacteur

D. Euser MSc

Drs. O.L. Mobach, redacteur

Mr. C.A. Peeters

Mr. T.K.M. Rookmaaker-Penners LL.M

VOORWOORD

De Cursus Belastingrecht heeft al vele jaren een vaste plek in het onderwijs op het gebied van het fiscale recht, zowel bij universiteiten als bij andere onderwijsinstellingen. Specifiek voor studiedoel-einden is deze studenteneditie vervaardigd. De studenteneditie is ontwikkeld omdat het hoofdwerk van de Cursus Belastingrecht, voor de meeste Cursusdelen, te omvangrijk is voor onderwijsdoel-einden.

In deze studenteneditie Omzetbelasting is een groot aantal onderdelen uit het hoofdwerk (vrijwel) onverkort opgenomen, terwijl andere onderdelen kort zijn weergegeven. Verschillende andere onderdelen worden in het geheel niet in deze studenteneditie behandeld.

Opgemerkt wordt nog dat in deze studenteneditie alleen de vaste auteurs zijn vermeld die thans teksten schrijven en bewerken voor de Cursus Belastingrecht Omzetbelasting. In het verleden hebben ook andere auteurs meegewerkt aan dit deel van de Cursus Belastingrecht.

In 2024 verschijnen eveneens de volgende studentenedities:

- Inkomstenbelasting,
- Vennootschapsbelasting,
- Loonbelasting en Premieheffing,
- Europees Belastingrecht,
- Internationaal Belastingrecht,
- Formeel Belastingrecht,
- Schenk- en Erfbelasting.

De studenteneditie Overdrachtsbelasting is verschenen in 2023.

De studenteneditie Omzetbelasting is door aard en opzet minder geschikt voor gebruik in de fiscale praktijk.

Het complete hoofdwerk Cursus Belastingrecht is beschikbaar via InView, www.inview.nl.

Voor opmerkingen en/of suggesties van lezers houdt de redactie zich graag aanbevolen. U kunt deze sturen naar: boeken-NL@wolterskluwer.com.

VERKORTE INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 0

Inleiding

- 0.0.0 Algemene hoofdlijnen omzetbelasting / 1
- 0.0.1 De werking van het BTW-systeem / 1
- 0.0.2 Opbouw van de Wet OB 1968 / 3
- 0.0.3 De indeling van de Wet OB 1968 / 4
- 0.0.4 BTW-heffing; schema / 6
- 0.0.5 Kenmerken van de BTW / 7
- 0.0.6 Systeem van heffing van BTW / 8
- 0.0.7 BTW en het inhaaleffect / 9
- 0.0.8 Belastingopbrengst omzetbelasting / 10
- 0.0.9 Omzetbelasting, een heffing naar draagkracht? / 10
- 0.0.10 De geschiedenis van de omzetbelasting in Nederland en in de EU / 11
- 0.0.11 Bronnen van materieel en formeel recht voor de omzetbelasting / 17
- 0.0.12 Omzetbelasting; bezwaar en beroep / 23

HOOFDSTUK I

Inleidende bepalingen

- 1.0.0 Algemeen / 25
- 1.0.1 Subjectieve en objectieve belastingplicht / 25
- 1.0.2 Belastbare handelingen / 26
- 1.0.3 Aftrek van voorbelasting (art. 2) / 31
- 1.0.4 Definities (art. 2a) / 32
- 1.0.5 De verschuldigde BTW en de aftrek van voorbelasting / 38

HOOFDSTUK II

Heffing ter zake van leveringen en diensten

- 2.0.0 Heffing ter zake van leveringen en diensten; algemeen / 41
- 2.0.1 Handelingen verricht met als doel belastingvoordeel te verkrijgen / 42
- 2.0.2 Schijnhandelingen / 42
- 2.0.3 Wetsontduiking/fraus legis/misbruik van recht / 42

Afdeling 1

Belastbaar feit

- 2.1.0 Inleiding belastbaar feit / 45
- 2.1.1 Levering van goederen (art. 3) / 45
- 2.1.2 Leveringen van goederen / 49
- 2.1.3 Diensten (art. 4) / 87
- 2.1.4 Plaats van de prestatie / 120
- 2.1.5 Plaats van dienst / 135
- 2.1.6 De ondernemer (art. 7) / 180

Afdeling 2

Maatstaf en tarief van heffing

- 2.2.0 Inleiding en volgorde van behandeling / 247
- 2.2.1 De maatstaf van heffing; de vergoeding (art. 8) / 248
- 2.2.2 Tarief / 269

Afdeling 3

Vrijstellingen

- 2.3.0 Vrijstellingen; inleiding / 283
- 2.3.1 Levering van onroerende zaken / 288
- 2.3.2 Verhuur van onroerende zaken / 341
- 2.3.3 Overige vrijstellingen (art. 11 lid 1 onderdeel c-v) / 361

Afdeling 4

Wijze van heffing

- 2.4.0 Algemeen (wijze van heffing) / 419
- 2.4.1 Persoon van wie de belasting wordt geheven (art. 12) / 419
- 2.4.2 Tijdstip van verschuldigheid (art. 13 en 13a) / 431
- 2.4.3 De aangifte (art. 14) / 440
- 2.4.4 Aftrek van voorbelasting / 444
- 2.4.5 Uitsluiting aftrek van voorbelasting / 520
- 2.4.6 Art. 16a: Voorrangsregel BUA / 529
- 2.4.7 Teruggaaf op verzoek (art. 17) / 530

HOOFDSTUK IIA

Heffing ter zake van intracommunautaire verwervingen

- 2A.0.0 Intracommunautaire verwervingen; inleiding / 531

Afdeling 1

Intracommunautaire verwerving; belastbaar feit

- 2A.1.0 Intracommunautaire verwerving; inleiding / 541
- 2A.1.1 Het begrip 'intracommunautaire verwerving' / 542
- 2A.1.2 Intracommunautaire leveringen / 546
- 2A.1.3 Afstandsverkopen (art. 5a) / 572
- 2A.1.4 Fiscaal vertegenwoordiger (art. 33g) / 580
- 2A.1.5 Plaats van de intracommunautaire verwerving; ABC-transacties (art. 17b en 37c) / 584

Afdeling 2

Intracommunautaire verwerving; maatstaf en tarief van heffing

- 2A.2.0 Intracommunautaire verwerving; maatstaf en tarief van heffing; inleiding / 597
- 2A.2.1 Intracommunautaire verwerving; maatstaf van heffing (art. 17c) / 597
- 2A.2.2 Intracommunautaire verwerving; tarief (art. 17d) / 599

Afdeling 3

Intracommunautaire verwerving; vrijstellingen (art. 17e)

- 2A.3.0 Intracommunautaire verwerving; vrijstellingen / 601

Afdeling 4

Intracommunautaire verwerving; wijze van heffing (art. 17f-17h)

- 2A.4.0 Intracommunautaire verwerving; wijze van heffing; inleiding / 603
- 2A.4.1 Intracommunautaire verwerving; belastingschuldige (art. 17f) / 603
- 2A.4.2 Intracommunautaire verwerving; tijdstip verschuldigd worden (art. 17g) / 603
- 2A.4.3 Intracommunautaire verwerving; voldoening van de belasting (art. 17h) / 604

HOOFDSTUK III

Heffing ter zake van invoer

- 3.0.0 Heffing ter zake van invoer; inleiding en wijze van behandeling / 605

Afdeling 1

Heffing ter zake van invoer; belastbaar feit

- 3.1.0 Heffing ter zake van invoer; algemeen / 607
- 3.1.1 Douaneprocedure (art. 18) / 612
- 3.1.2 Invoer als belastbaar feit voor de omzetbelasting (art. 18) / 615

Afdeling 2

Heffing ter zake van invoer; maatstaf en tarief van heffing

- 3.2.0 Invoer; maatstaf en tarief van heffing; algemeen / 623
- 3.2.1 Invoer; douanewaarde (art. 19) / 624
- 3.2.2 Heffing ter zake van invoer; tarief (art. 20) / 625

Afdeling 3

Heffing ter zake van invoer; vrijstellingen

- 3.3.0 Heffing ter zake van invoer; vrijstellingen / 627
- 3.3.1 Met douanerecht samenhangende vrijstellingen / 629
- 3.3.2 Vrijstelling van BTW bij de invoer van bepaalde goederen (*niet opgenomen*) / 634
- 3.3.3 Vrijstelling van BTW bij invoer gevolgd door een intracommunautaire levering of (per 1 juli 2021) afstandsverkoop / 634
- 3.3.4 Vrijstelling voor invoer persoonlijke bagage reizigers; algemeen (art. 21a) / 636
- 3.3.5 Vrijstelling bij invoer persoonlijke bagage van reizigers (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.6 Vrijstelling bij invoer die geen handelskarakter heeft (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.7 Vrijstelling bij invoer cigarillo's (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.8 Vrijstelling bij invoer; definitie particuliere plezierluchtvaart of plezierzeevaart (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.9 Vrijstelling voor invoer persoonlijke bagage reizigers; uitwerking (art. 21b) (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.10 Vrijstelling bij invoer reizigersbagage met uitzondering van tabaksproducten, alcoholica en brandstof (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.11 Vrijstelling bij invoer tabaksproducten als onderdeel van de reizigersbagage (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.12 Vrijstelling bij invoer alcoholica als onderdeel van de reizigersbagage (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.13 Vrijstelling bij invoer brandstof als onderdeel van de reizigersbagage (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.14 Vrijstelling bij invoer; reizigers in de particuliere plezierluchtvaart of plezierzeevaart (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.15 Vrijstelling bij invoer; reizigers jonger dan 17 jaar (*niet opgenomen*) / 636
- 3.3.16 Vrijstelling bij invoer; personeel van vervoermiddelen in het verkeer met derde-landen (*niet opgenomen*) / 636

Afdeling 4

Heffing ter zake van invoer; wijze van heffing

- 3.4.0 Heffing ter zake van invoer; wijze van heffing; algemeen (art. 22) / 637
- 3.4.1 Binnenkomst van goederen uit een derde-land dat onderdeel is van het douanegebied van de EU (art. 22a) / 639
- 3.4.2 Heffing ter zake van invoer; verlegging naar de binnenlandse aangifte (art. 23) / 639

HOOFDSTUK IV

Uitvoer van goederen

- 4.0.0 Uitvoer van goederen; inleiding; Brexit / 643
- 4.0.1 Uitvoer door ondernemers / 644
- 4.0.2 Uitvoer van goederen; ABC-contracten (art. 12 lid 2 onderdeel d Uitvoeringsbesluit OB 1968) / 646
- 4.0.3 Uitvoer door lichamen (art. 24) (*niet opgenomen*) / 646
- 4.0.4 Uitvoer door particulieren (art. 24 lid 2) (*niet opgenomen*) / 646

HOOFDSTUK V

Bijzondere regelingen

- 5.0.0 Bijzondere regelingen; inleiding / 647

Afdeling 1

Vrijstelling van belasting (kleine ondernemers)

- 5.1.0 Kleine ondernemers; inleiding / 649
- 5.1.1 Kleineondernemersregeling (KOR) / 650
- 5.1.2 Kleine-ondernemersregeling (vervallen) (*niet opgenomen*) / 653

- 5.1.3 Werking van de kleine-ondernemersregeling (tot 2020) (*niet opgenomen*) / 653
- 5.1.4 Uitzonderingen op de toepassing van de kleine-ondernemersregeling (tot 2020) (*niet opgenomen*) / 653

Afdeling 2

Voldoening naar ontvangsten

- 5.2.0 Het kasstelsel. Algemeen / 655
- 5.2.1 Ondernemers op wie het kasstelsel van toepassing is / 655
- 5.2.2 Overige aspecten van het kasstelsel (*niet opgenomen*) / 656

Afdeling 3

Landbouwregeling (afgeschaft per 1 januari 2018) (*niet opgenomen*)

Afdeling 4

Accijnsgoederen andere dan tabaksproducten (*niet opgenomen*)

Afdeling 5

Regeling voor gebruikte goederen, kunstvoorwerpen, voorwerpen voor verzamelingen en antiquiteiten

- 5.5.0 Regeling voor gebruikte goederen, kunstvoorwerpen, voorwerpen voor verzamelingen en antiquiteiten; algemeen / 657
- 5.5.1 Margeregeling / 658
- 5.5.2 Margeregeling; kunstvoorwerpen, voorwerpen voor verzamelingen en antiquiteiten / 672

Afdeling 6

Beleggingsgoud

- 5.6.0 Algemeen / 677
- 5.6.1 Definitie beleggingsgoud (*niet opgenomen*) / 677
- 5.6.2 Vrijstelling (*niet opgenomen*) / 677
- 5.6.3 Optie voor belastingheffing (*niet opgenomen*) / 677
- 5.6.4 Aftrek van voorbelasting (*niet opgenomen*) / 677
- 5.6.5 Bijzondere waarderingsregel (*niet opgenomen*) / 677
- 5.6.6 Verleggingsregeling (*niet opgenomen*) / 677
- 5.6.7 Administratieve verplichtingen (*niet opgenomen*) / 677

Afdeling 7

(tot 1 juli 2021) Regeling voor niet in de Europese Unie gevestigde ondernemers die telecommunicatiediensten, omroepdiensten of elektronische diensten verrichten aan anderen dan ondernemers die in de EU wonen of zijn gevestigd (*niet opgenomen*)

Afdeling 7

Bijzondere regeling voor ondernemers die diensten verrichten voor andere dan ondernemers, of goederen op afstand verkopen, of bepaalde goederen binnenlands leveren

- 5.7.1 Eénloketregeling / 679
- 5.7.2 Eénloketregeling – niet-Unieregeling / 683
- 5.7.3 Eénloketregeling – Unieregeling / 689
- 5.7.4 Bijzondere regeling voor afstandsverkopen van uit derdelandsgebieden of derde-landen ingevoerde goederen (invoerregeling) / 696

Afdeling 8

(tot 1 juli 2021) Regeling voor in de EU gevestigde ondernemers die telecommunicatiediensten, omroepdiensten of elektronische diensten verrichten aan anderen dan ondernemers die in de EU wonen of zijn gevestigd (*niet opgenomen*)

Afdeling 8

Bijzondere regeling voor de aangifte en de betaling van belasting bij invoer (regeling post- en koeriersdiensten)

- 5.8.1 Bijzondere regeling BTW bij invoer (regeling post- en koeriersdiensten) / 705

Afdeling 9Regeling voor vis (*niet opgenomen*)**Afdeling 10**

Regeling voor reisbureaus

- 5.10.0 Regeling voor reisbureaus; algemeen / 709
- 5.10.1 Toepassingsbereik reisbureauregeling / 710
- 5.10.2 Plaats van dienst; begrip 'reisdienst'; tussenpersonen / 711
- 5.10.3 Wijze berekening winstmarge; tarief / 712
- 5.10.4 Reisbureauregeling; verrekening negatieve winstmarges / 714
- 5.10.5 Reisbureauregeling; beperking aftrek van voorbelasting / 714
- 5.10.6 Reisbureauregeling; verbod vermelden BTW op factuur / 715

Afdeling 11

Regeling voor vouchers

- 5.11.0 Vouchers; algemeen; Btw-richtlijn / 717
- 5.11.1 Achtergrond regeling voor vouchers, zegels en waardebonnen / 719
- 5.11.2 Definitie van een voucher, zegel, waardebon en kortingsbon / 720
- 5.11.3 Wijze van heffing bij vouchers, zegels, waardebonnen en kortingsbonnen / 725
- 5.11.4 Overgangsregeling vouchers, zegels en waardebonnen (*niet opgenomen*) / 737

HOOFDSTUK VI

Diverse bepalingen

- 6.0.0 Inleiding / 739

Afdeling 1

Teruggaaf van belasting

- 6.1.0 Algemeen / 741
- 6.1.1 Teruggaaf niet-ontvangen belasting (art. 29) / 742
- 6.1.2 Teruggaaf van de belasting ter zake van intracommunautaire verwerving (art. 30) / 757
- 6.1.3 Verzoek om teruggaaf (art. 31) / 757

Afdeling 2

BTW-teruggaaf aan ondernemers die in een andere lidstaat zijn gevestigd

- 6.2.0 Inleiding (BTW-teruggaaf buitenlandse ondernemers) / 765
- 6.2.1 Teruggaaf van Nederlandse BTW aan ondernemers uit een andere lidstaat (art. 32b-32s) / 766
- 6.2.2 Teruggaafverzoek door Nederlandse ondernemer voor buitenlandse (EU-)BTW (art. 33-33f) / 772

Afdeling 3

Fiscaal vertegenwoordiger

- 6.3.0 Inleiding / 775

Afdeling 4

Administratieve verplichtingen

- 6.4.0 Administratieve verplichtingen / 777
- 6.4.1 Administratieplicht met betrekking tot de BTW (art. 34) / 777
- 6.4.2 De administratie (art. 34 en 34a) / 782
- 6.4.3 Factureringsverplichting (art. 34b-35d) / 789
- 6.4.4 (Mogelijke) gevolgen van het niet nakomen van de administratieve verplichtingen / 800
- 6.4.5 Ten onrechte op factuur vermelde BTW is verschuldigd (art. 37) / 801
- 6.4.6 Lijst met Opgaaf Intracommunautaire Prestaties en goederen op afroep (art. 37a) / 804
- 6.4.7 Verschuldigdheid intracommunautaire verwerving bij toepassing art. 1a lid 2 (art. 37b) / 804

Afdeling 5

Bijzondere bepalingen

- 6.5.0 Algemeen / 805
- 6.5.1 Geen heffing bij intracommunautaire verwerving bij bepaalde ABC-transacties (art. 37c) / 805

- 6.5.2 Overgang van het geheel of gedeelte van een algemeenheid van goederen (art. 37d) / 805
- 6.5.3 Territorialiteitsfictie (art. 37e) / 812
- 6.5.4 Verbod de belasting niet in de prijzen op te nemen (art. 38) / 815
- 6.5.5 Regels ter vereenvoudiging van de heffing en ter aanvulling van in de wet geregelde onderwerpen (art. 39) / 816

HOOFDSTUK VII

Bestuurlijke boete (*niet opgenomen*)

HOOFDSTUK VIII

Strafbepaling (*niet opgenomen*)

HOOFDSTUK IX

Overgangs- en slotbepalingen (*niet opgenomen*)

HOOFDSTUK IX

Overgangs- en slotbepalingen (*niet opgenomen*)

HOOFDSTUK X

BTW-compensatiefonds (*niet opgenomen*)

Hoofdstuk 0

Inleiding

Prof. dr. S.B. Cornielje

0.0.0 Algemene hoofdlijnen omzetbelasting

De omzetbelasting of BTW¹ is een belasting op goederen en diensten. De idee is om over bestedingen voor goederen en diensten een belasting te heffen. Waar de inkomstenbelasting aangrijpt bij de inkomende geldstroom van natuurlijke personen, treft de BTW de uitgaande geldstroom van consumenten. Bestedingen voor consumptie worden via de heffing van BTW belast. Hoewel de BTW veelal wordt aangeduid als een verbruiks- of consumptiebelasting, belast de BTW feitelijk niet het verbruik of consumptie van goederen en diensten, maar het bedrag dat een eindgebruiker bij aanschaf voor een goed of een dienst betaalt. In de praktijk drukt de BTW niet alleen bij (particuliere) consumenten, maar ook bij andere eindverbruikers van goederen en diensten. De fiscus heft de BTW niet rechtstreeks van die eindverbruikers, maar op indirecte wijze van de ondernemers die goederen leveren en diensten verrichten. Niet alle goederen en diensten die consumptief worden ge- en verbruikt worden (volledig) belast met BTW. Dit geldt bijvoorbeeld voor de goederen en diensten die eindverbruikers zelf vervaardigen of die zij van niet-ondernemers betrekken.

Voor de overheid is het voordeel van een indirecte wijze van heffen van BTW dat zij met een veel kleiner aantal belastingplichtigen te maken heeft dan wanneer zij deze belasting direct van consumenten zou heffen.

De heffing van verbruiksbelastingen als de BTW vindt in grensoverschrijdend verband vrijwel altijd plaats volgens het zogenoemde bestemmingslandbeginsel. Dat wil zeggen dat de belasting in de regel ten goede komt aan het land waar de levering van goederen of dienstverrichting worden geacht te zijn verbruikt.² In art. 1 onderdeel a Wet OB 1968 is bepaald dat leveringen van goederen en diensten die onder bezwarende titel *in Nederland* worden verricht door een als zodanig handelende ondernemer belastbaar zijn.

0.0.1 De werking van het BTW-systeem

De lidstaten van de EU heffen de BTW volgens het zogenoemde principe van belasting over de toegevoegde waarde met aftrek van voorbelasting. Belastingplichtigen (ondernemers) moeten aan de fiscus BTW voldoen over de vergoedingen die zij ontvangen voor de door hen verrichte leveringen en diensten.

Ondernemers brengen op de aldus verschuldigde belasting de aan hen in rekening gebrachte of door hen verschuldigde belasting voor aan hen verrichte leveringen van goederen en aan hen verleende diensten in mindering. In de praktijk duidt men dit aan als (het recht op) aftrek van voorbelasting. Door die aftrek van voorbelasting drukt bij ondernemers in beginsel feitelijk geen BTW. De BTW die uiteindelijk drukt bij consumenten is door deze wijze van heffen strikt evenredig aan de eindprijs. De bedoeling van deze aftrekregeling is belastingcumulatie (opeenstapeling) te vermijden.³ Omdat ondernemers voorbelasting in beginsel direct en volledig in aftrek kunnen brengen, drukt – afgezien van uitzonderingen – bij hen geen BTW. Uitgangspunt is dan ook dat ondernemers in beginsel niet armer of rijker worden van de heffing van BTW. Dit systeem leidt ertoe dat de belasting die is begre-

1. In Nederland werd van oudsher de term 'omzetbelasting' gebruikt. In het verband van de Europese Unie spreekt men van 'het stelsel van heffing van belasting over de toegevoegde waarde', kortweg aangeduid met de letters BTW. Hoewel de aanduiding BTW niet helemaal juist is – strikt genomen is de belasting die wij hier bespreken geen belasting over de toegevoegde waarde – is deze term volledig ingeburgerd.

2. Zie: A.J. van Doesum en G.J. van Norden, Omzetbelasting, Fed Fiscale Studieresie nr. 6, Fed Deventer, zeventiende druk 2023 p. 7.

3. Vergelijk Advies van de Commissie aan de Raad van 3 juni 1964 inzake de structuur en de toepassingsmodaliteiten van het gemeenschappelijk stelsel van de belasting over de toegevoegde waarde, Toelichting hoofdstuk V, par. 2, 64/406/EEG, PBE 1964 1800/64.

pen in de prijs die een eindverbruiker voor een goed of een dienst betaalt, een vast percentage van die prijs is. Een gestileerd voorbeeld maakt dit duidelijk.

Voorbeeld

Een fabrikant produceert product X. Via achtereenvolgens de groothandel en de detailhandel wordt product X aan een consument geleverd.

De fabrikant brengt aan de groothandel in rekening:

Product X	€	200
BTW 21%	€	42
Totaal	€	242

De groothandel brengt aan de detaillist in rekening:

Product X	€	300
BTW 21%	€	63
Totaal	€	363

De detaillist brengt aan de consument in rekening:

Product X	€	500
BTW 21%	€	105
Totaal	€	605

De fabrikant, de groothandel en de detaillist voldoen de bedragen die zij aan BTW in rekening brengen aan de fiscus, onder aftrek van de belasting die hun leveranciers aan hen in rekening brachten:

	Ontvangen BTW	Betaalde BTW	BTW te voldoen
Fabrikant	€ 42	— ⁴	€ 42
Groothandel	€ 63	€ 42	€ 21
Detaillist	€ 105	€ 63	€ 42
Totaalbedrag btw			€ 105

Bij onverkorte toepassing van de aftrekregeling is de zogenoemde mededingingsneutraliteit zekergesteld. Dat wil zeggen dat de heffing van BTW geen verstoringen van concurrentieverhoudingen tussen belaste goederen en diensten tot gevolg heeft. Het aftrekmechanisme bewerkstelligt tevens de economische neutraliteit, waarmee bedoeld is dat de belasting strikt evenredig is aan de eindprijs van een goed of van een dienst. De systematiek van heffing en aftrek leidt ertoe dat de belasting niet meer aftrekbaar is zodra een goed of een dienst aan het eind van de transactieketen is gekomen. De belasting wordt dus geheven van de eindverbruiker, die het bedrag ervan niet op anderen kan afwentelen.⁵ De eindverbruiker is doorgaans de particuliere consument maar kan ook een (rechts)persoon of instelling betreffen die geen recht op aftrek van voorbelasting heeft zoals een overheidslichaam.⁶

In de periodieke BTW-aangifte berekenen ondernemers niet per goed of dienst, maar over de in een tijdvak gerealiseerde omzet hoeveel BTW zij aan de fiscus verschuldigd zijn. Zij doen dit door op de door hen verschuldigde belasting de aftrekbare voorbelasting over de inkomsten in mindering te brengen. Dat ook bij transacties binnen de bedrijfskolom heffing van BTW plaatsvindt — deze belasting kan in beginsel door de verkrijgende ondernemer worden afgetrokken — heeft tot doel de heffing van BTW neutraal te laten verlopen (zie OB.0.0.5.D).

4. De fabrikant heeft natuurlijk grondstoffen ingekocht. De daar op drukkende BTW is door de leveranciers aan de fiscus voldaan en door de fabrikant in aftrek gebracht en heeft derhalve geen invloed op het eindresultaat.

5. *HvJ EG 1 april 1982, zaak 89/81 (Hong Kong), BNB 1982/311.*

6. In sommige gevallen wordt het overheidslichaam overigens gecompenseerd voor het gebrek aan aftrek van voorbelasting via het zogenoemde BTW-compensatiefonds (zie OB.10.0.0).

0.0.2 Opbouw van de Wet OB 1968

De Wet OB 1968 bestaat uit tien hoofdstukken. In Hoofdstuk I (Inleidende bepalingen) is in art. 1-2a de essentie van het systeem van heffing van de BTW weergegeven. In art. 1 Wet OB 1968 is bepaald welke prestaties en handelingen belastbaar zijn, in art. 1a Wet OB 1968 is weergegeven wanneer art. 1 onderdeel b Wet OB 1968 niet van toepassing is⁷, in art. 2 Wet OB 1968 staat dat ondernemers recht hebben op aftrek van voorbelasting en in art. 2a Wet OB 1968 is de wettelijke betekenis van een aantal begrippen gegeven.

In Hoofdstuk II Wet OB 1968 zijn de bepalingen opgenomen die zien op de heffing van BTW ter zake van leveringen en diensten. De begrippen 'leveringen van goederen' en 'diensten' zijn uitgewerkt in art. 3, 3a, 3b en 4 Wet OB 1968. Zie OB.2.1.1 t/m OB.2.1.3.K.b. De eerste voorwaarde voor belastbaarheid van een prestatie is dat een levering of een dienst in Nederland wordt verricht. De plaats waar leveringen voor de heffing van BTW geacht worden te zijn verricht is geregeld in art. 5, 5a en 5b Wet OB 1968 (zie OB.2.1.4). Voor diensten is dit bepaald in art. 6-6j Wet OB 1968 (zie OB.2.1.5). Art. 5c Wet OB 1968 regelt de toerekening van het vervoer bij een grensoverschrijdende ketentransactie.

De tweede voorwaarde voor belastbaarheid is dat de levering of de dienst door een *als zodanig handelende* ondernemer wordt verricht. In art. 7 Wet OB 1968 is bepaald wie voor de heffing van BTW als ondernemer worden aangemerkt (zie OB.2.1.6).

Als daadwerkelijk sprake is van een levering in de zin van art. 3 of 3a Wet OB 1968 of van een dienst in de zin van art. 4 Wet OB 1968 en aan alle overige voorwaarden is voldaan, is de prestatie belastbaar. Daarmee is nog niet gezegd dat de prestatie daadwerkelijk belast is. Op grond van art. 11 Wet OB 1968 zijn bepaalde leveringen en diensten vrijgesteld (zie OB.2.3.0 t/m OB.2.3.3). Als is geconstateerd dat op een belastbare levering of een belastbare dienst geen vrijstelling van toepassing is, is de prestatie belast. Vervolgens moet worden vastgesteld over welk bedrag (de maatstaf van heffing) de BTW moet worden berekend (art. 8 Wet OB 1968, zie OB.2.2.1 e.v.) en moet het tarief worden bepaald (art. 9 Wet OB 1968, zie OB.2.2.2 e.v.).

De BTW is een aangiftebelasting. Dat wil zeggen dat de ondernemer op eigen initiatief aangifte moet doen en het in de aangifte berekende bedrag aan de fiscus moet voldoen. Aangifte geschiedt langs elektronische weg. De wijze van heffing is geregeld in art. 12-14 Wet OB 1968. Zie OB.2.4.0 t/m OB.2.4.3. Ondernemers kunnen de belasting die aan hen in rekening is gebracht voor aan hen geleverde goederen en verrichte diensten of op andere wijze door henzelf verschuldigd is geworden, in aftrek brengen (art. 2 Wet OB 1968 juncto art. 15-17 Wet OB 1968, zie OB.2.4.4 e.v.).

Hoofdstuk IIA Wet OB 1968 ziet op de heffing ter zake van intracommunautaire verwervingen. De regels met betrekking tot het belastbare feit, de maatstaf en tarief van heffing, de vrijstellingen en de wijze van heffing ter zake van intracommunautaire leveringen en verwervingen zijn neergelegd in art. 17a-17h Wet OB 1968; zie OB.2A.0.0 t/m OB.2A.4.3.

Hoofdstuk III (art. 18-23 Wet OB 1968) behandelt de heffing ter zake van invoer. De opbouw van dit hoofdstuk is gelijk aan die van Hoofdstuk IIA Wet OB 1968. Zie OB.3.0.0 t/m OB.3.4.2.

Hoofdstuk IV (art. 24 Wet OB 1968) gaat over de uitvoer van goederen (zie OB 4.0.0 t/m OB.4.0.7).

In Hoofdstuk V (art. 25-28zj Wet OB 1968) is een aantal bijzondere regelingen opgenomen: de regeling voor kleine ondernemers (art. 25 Wet OB 1968, zie OB.5.1.0 t/m OB.5.1.3); de regeling voldoening naar ontvangsten (art. 26 Wet OB 1968, zie OB.5.2.0 t/m OB.5.2.2); de landbouwregeling, welke per 1 januari 2018 is komen te vervallen (art. 27 Wet OB 1968, zie OB.5.3.0 t/m OB.5.3.5); de regeling voor tabaksproducten (vervallen per 1 juli 2013) en accijnsgoederen, andere dan tabaksproducten (art. 28 en 28a Wet OB 1968, zie OB.5.4.0); de regeling voor gebruikte goederen, kunstvoorwerpen, voorwerpen voor verzamelingen en antiquiteiten (art. 28b-28i Wet OB 1968, zie OB.5.5.0 t/m OB.5.5.2); de regeling voor beleggingsgoud (art. 28j-28p Wet OB 1968, zie OB.5.6.0 t/m OB.5.6.7), de bijzondere regelingen voor ondernemers die diensten verrichten voor andere dan ondernemers, of goederen op afstand verkopen, of bepaalde goederen binnenlands leveren (art. 28q-28tn Wet OB 1968, zie OB.5.7.0), de bijzondere regeling voor de aangifte en de betaling van belasting bij invoer (regeling post- en koeriersdiensten) (art. 28u-28x Wet OB 1968, zie OB.5.8.0 e.v.), de regeling voor vis (art. 28y Wet OB 1968, zie OB.5.9.0), de regeling voor reisbureaus (art. 28z-28zg Wet OB 1968, zie OB.5.10.0 t/m OB.5.10.6) en de regeling voor vouchers (art. 28zh-28zj Wet OB 1968, zie OB.5.11.0 e.v.).

In Hoofdstuk VI (art. 29-39 Wet OB 1968) zijn 'Diverse bepalingen' opgenomen met betrekking tot de teruggaaf van BTW (art. 29-31 Wet OB 1968, zie OB.6.1.0 t/m OB.6.1.3.B); de teruggaaf aan ondernemers die niet in de lidstaat van teruggaaf maar in een andere lidstaat gevestigd zijn (art. 32-33f Wet

7. Het ware systematisch beter geweest als dit artikel was opgenomen in Hoofdstuk IIA Wet OB 1968.

OB 1968, zie OB.6.2.0 t/m OB.6.2.2.C); de fiscaal vertegenwoordiger (art. 33g Wet OB 1968, zie OB.2A.1.4.a en OB.2A.1.4.b); de administratieve verplichtingen en factureringsverplichtingen (art. 34-37b Wet OB 1968, zie OB.6.4.0 t/m OB.6.4.7); en een aantal bijzondere bepalingen (art. 37c-39 Wet OB 1968, zie OB.6.5.0 t/m OB.6.5.5.H).

In Hoofdstuk VII (art. 40 Wet OB 1968) is bepaald dat een bestuurlijke boete kan worden opgelegd indien niet wordt voldaan aan de in art. 37a Wet OB 1968 neergelegde verplichting inzake listing (zie OB.7.0.0). In Hoofdstuk VIII (art. 42 Wet OB 1968) is een strafbepaling opgenomen met betrekking tot het in art. 38 Wet OB 1968 vervatte verbod (zie OB.8.0.0) en in Hoofdstuk IX (art. 43-55 Wet OB 1968) zijn de overgangs- en slotbepalingen opgenomen (zie OB.9.0.0 t/m OB.9.0.3).

In art. 1 onderdeel b Wet OB 1968 zijn intracommunautaire verwervingen van goederen onder bezwarende titel in Nederland door een als zodanig handelende ondernemer en door rechtspersonen, andere dan ondernemers als belastbare handelingen aangemerkt. Het gaat daarbij om verwervingen van goederen die door een ondernemer vanuit een andere lidstaat zijn geleverd en waarbij de goederen in het kader van die levering naar Nederland worden vervoerd. Deze bepaling is nader uitgewerkt in art. 17a-17h Wet OB 1968. Art. 17a Wet OB 1968 gaat over de intracommunautaire verwerving als belastbaar feit; art. 17b Wet OB 1968 ziet op de plaats van intracommunautaire verwerving; art. 17c en 17d Wet OB 1968 op de maatstaf en tarief van heffing; en art. 17f-17h Wet OB 1968 op de wijze van heffing. Niet geheel logisch is in art. 1 onderdeel a Wet OB 1968 bepaald in welke gevallen sprake is van uitgezonderde intracommunautaire verwervingen. In art. 3a Wet OB 1968 is een aantal handelingen met betrekking tot de overbrenging van eigen goederen naar een andere lidstaat aangemerkt als (intracommunautaire) levering van goederen. Art. 3b Wet OB 1968 bevat een specifieke regeling voor voorraden op afroep die naar een andere lidstaat worden gebracht. De regelgeving met betrekking tot intracommunautaire transacties wordt besproken in Hoofdstuk IIA van dit cursusonderdeel.

Op grond van art. 1 onderdeel c Wet OB 1968 worden intracommunautaire verwervingen van nieuwe vervoermiddelen onder bepaalde voorwaarden aangemerkt als belastbaar feit. In art. 2a lid 1 onderdeel f Wet OB 1968 is bepaald wanneer sprake is van nieuwe vervoermiddelen. Zie OB.1.0.2.D en OB.2A.1.1.d.

Tot slot is in art. 1 onderdeel d Wet OB 1968 de invoer van goederen aangemerkt als belastbaar feit. In art. 18-23 Wet OB 1968 is deze bepaling nader uitgewerkt. In art. 18 Wet OB 1968 is gedefinieerd wanneer voor de heffing van BTW sprake is van invoer (zie OB.3.0.0 t/m OB.3.1.1); de maatstaf en tarief van heffing zijn geregeld in art. 19 en 20 Wet OB 1968 (zie OB.3.2.0 t/m OB.3.2.2); de vrijstellingen in art. 21 Wet OB 1968 (zie OB.3.3.0 t/m OB.3.3.3) en de wijze van heffing in art. 22 en 23 Wet OB 1968 (zie OB.3.4.0 t/m OB.3.4.2). In art. 24 Wet OB 1968 is de teruggaaf van BTW aan bepaalde ondernemers bij uitvoer van goederen geregeld (zie OB.4.0.0 t/m OB.4.0.7).

0.0.3 De indeling van de Wet OB 1968

De wet is ingedeeld in *hoofdstukken* en de meeste hoofdstukken weer in afdelingen. Om gemakkelijk de weg in de wet te kunnen vinden volgt hier de indeling. De hoofdstukindeling van dit deel Omzetbelasting van de Cursus Belastingrecht correspondeert – afgezien van dit inleidende Hoofdstuk 0 en Hoofdstuk 10 – met de hoofdstukindeling van de wet.

HOOFDSTUK I INLEIDENDE BEPALINGEN

art. 1-2a OB.1.0.0 e.v.

HOOFDSTUK II HEFFING TER ZAKE VAN LEVERINGEN EN DIENSTEN

Afdeling 1 Belastbaar feit OB.2.0.0 e.v.

Art. 3-4 OB.2.1.0 e.v.

Afdeling 1a Plaats van levering

Art. 5-5c OB.2.1.4 e.v.

Afdeling 1b Plaats van dienst

Art. 6-6j OB.2.1.5 e.v.

Afdeling 1c Ondernemer

Art. 7 OB.2.1.6 e.v.

Afdeling 2 Maatstaf en tarief van heffing

Art. 8-10 OB.2.2.0 e.v.

Afdeling 3 Vrijstellingen

Art. 11	OB.2.3.0 e.v.
<i>Afdeling 4 Wijze van heffing</i>	
Art. 12-17	OB.2.4.0 e.v.
HOOFDSTUK IIA HEFFING TER ZAKE VAN INTRACOMMUNAUTAIRE VERWERVINGEN	
<i>Afdeling 1 Belastbaar feit</i>	OB.2A.0.0
Art. 17a-17b	OB.2A.1.0 e.v.
<i>Afdeling 2 Maatstaf en tarief van heffing</i>	
Art. 17c-17d	OB.2A.2.0 e.v.
<i>Afdeling 3 Vrijstellingen</i>	
Art. 17e	OB.2A.3.0
<i>Afdeling 4 Wijze van heffing</i>	
Art. 17f-17h	OB.2A.4.0 e.v.
HOOFDSTUK III HEFFING TER ZAKE VAN INVOER	
<i>Afdeling 1 Belastbaar feit</i>	OB.3.0.0
Art. 18	OB.3.1.0 e.v.
<i>Afdeling 2 Maatstaf en tarief van heffing</i>	
Art. 19-20	OB.3.2.0 e.v.
<i>Afdeling 3 Vrijstellingen</i>	
Art. 21-21b	OB.3.3.0 e.v.
<i>Afdeling 4 Wijze van heffing</i>	
Art. 22-23	OB.3.4.0 e.v.
HOOFDSTUK IV UITVOER VAN GOEDEREN	
Art. 24	OB.4.0.0 e.v.
HOOFDSTUK V BIJZONDERE REGELINGEN	
<i>Afdeling 1 Vermindering van belasting (kleine ondernemers)</i>	OB.5.0.0
Art. 25	OB.5.1.0 e.v.
<i>Afdeling 2 Voldoening naar ontvangsten</i>	
Art. 26	OB.5.2.0 e.v.
<i>Afdeling 3 Landbouwregeling</i>	
Art. 27 (vervallen)	OB.5.3.0 e.v.
<i>Afdeling 4 Tabaksproducten en accijnsgoederen, andere dan tabaksproducten</i>	
Art. 28 (vervallen) t/m 28a	OB.5.4.0 e.v.
<i>Afdeling 5 Regeling voor gebruikte goederen, kunstvoorwerpen, voorwerpen voor verzamelingen en antiques</i>	
Art. 28b-28i	OB.5.5.0 e.v.
<i>Afdeling 6 Regeling voor beleggingsgoud</i>	
Art. 28j-28p	OB.5.6.0 e.v.
<i>Afdeling 7 Bijzondere regeling voor ondernemers die diensten verrichten voor andere dan ondernemers, of goederen op afstand verkopen, of bepaalde goederen binnenlands leveren (vanaf 1 juli 2021)</i>	
Art. 28q-28t	OB.5.7.0.A e.v.
<i>Afdeling 8 Bijzondere regeling voor de aangifte en de betaling van belasting bij invoer (regeling post- en koeriersdiensten) (vanaf 1 juli 2021)</i>	OB.5.8.0.A e.v.
Art. 28u-28x	
<i>Afdeling 9 Regeling voor vis</i>	OB.5.9.0 e.v.
Art. 28y	
<i>Afdeling 10 Regeling voor reisbureaus</i>	OB.5.10.0 e.v.
Art. 28z-28zg	
<i>Afdeling 11 Regeling voor vouchers</i>	OB.5.11.0 e.v.
Art. 28zh-28zj	
HOOFDSTUK VI DIVERSE BEPALINGEN	
<i>Afdeling 1 Teruggaaf van belasting</i>	OB.6.0.0
Art. 29-31	OB.6.1.0 e.v.
<i>Afdeling 2 Teruggaaf aan ondernemers die niet in de lidstaat van teruggaaf maar in een andere lidstaat gevestigd zijn</i>	
Art. 32-33f	OB.6.2.0 e.v.
<i>Afdeling 3 Fiscaal vertegenwoordiger</i>	
Art. 33g	OB.6.3.0

Afdeling 4 Administratieve verplichtingen

Art. 34-37b

OB.6.4.0 e.v.

Afdeling 5 Bijzondere bepalingen

Art. 37c-39

OB.6.5.0 e.v.

HOOFDSTUK VII BESTUURLIJKE BOETE

Art. 40-41i

OB.7.0.0

HOOFDSTUK VIII STRAFBEPALING

Art. 42

OB.8.0.0

HOOFDSTUK IX OVERGANGS- EN SLOTBEPALINGEN

Art. 43-55

OB.9.0.0 e.v.

0.0.4 BTW-heffing; schema

Het is mogelijk een vraagstuk in de BTW op te lossen door de volgende vragen achtereenvolgens te beantwoorden.

Vragen in de BTW

			<i>Wetsartikel</i>	
Wie?	Ondernemer		7	
Wat?	Prestatie	– levering	3	
		– dienst	4	
		– invoer	18-23	
		– intracomm.	17	
		verwerving		
Waar?	Plaats van prestatie	– levering	5/5a	
		– dienst	6/6a t/m 6j	
Maatstaf van heffing?	Waarover		8	
Tarief?	Algemene tarief		9	
	Verlaagd tarief		Tabel I	
	Nultarief	–	Tabel II	
		– uitvoer	post a2-4	
		– intracomm.	post a 6	
Hoe en wanneer?	Heffing bij leverancier of afnemer	levering	post b 1 t/m 5	
		– diensten	12	
		Welk tijdstip aangeven en afdragen	13	
		facturering en administratie	34/37b	
		Medische diensten en dergelijke	11-1-c/g/s	
Vrijstellingen?	Sportief en maatschappelijk		11-1-d/e/f/h/m/t/w	
	Financiële diensten, kansspelen		11-1-i/j/k/l	
	Post, radio, televisie		11-1-m/n	
	Onderwijs en dergelijke		11-1-o/p	
	Diverse vrijstellingen		11-1-q/r/v	
	Onroerend goed; levering		11-1-a	
	Onroerend goed; verhuur		11-1-b	
	Samenwerkingsverbanden		11-1-u	
	Aftrek voorbelasting?	Aftrek of uitsluiting aftrek		15-16a BUA
	Bijzondere regeling?	Kleine ondernemersregeling		25
		Kasstelsel		26
		Margeregeling		28b/i
Beleggingsgoud			28j/p	
Afstandsverkopen, éénloketsysteem en invoerregeling			28q t/m 28tn	
Aangifte en de betaling van belasting bij invoer (regeling post- en koeriersdiensten)			28u t/m 28x	
Reisbureauregeling			28z/za t/m zg	
Vouchers			28zh t/m zj	

0.0.5 Kenmerken van de BTW

De BTW kan worden gekarakteriseerd als een kostprijsverhogende belasting die op indirecte wijze wordt geheven en die drukt op de bestedingen, volgens het systeem van heffing over de toegevoegde waarde met aftrek van voorbelasting.

0.0.5.A BTW is een kostprijsverhogende belasting

Belastingen kunnen op verschillende manieren worden geïnclassificeerd. Zo worden onder meer kostprijsverhogende belastingen en belastingen op inkomsten, winst en vermogen onderscheiden, bijvoorbeeld in de rijksbegroting. Dit onderscheid is niet steeds zo helder dat voor elke belastingsoort zonder meer kan worden uitgemaakt of deze behoort tot de kostprijsverhogende belastingen, tot de belastingen op inkomsten, winst en vermogen, of tot een andere belastingsoort (bijvoorbeeld milieubelastingen). Een belasting als de loonbelasting heeft ontegenzeggelijk invloed op de kostprijs van goederen en diensten. Niettemin wordt deze belasting primair als belasting op inkomen (van werknemers) gezien. Zie LB.2.4 e.v. De BTW valt in de categorie kostprijsverhogende belastingen. In feite verhoogt deze belasting evenwel niet de kostprijs van goederen en diensten, althans als we uitgaan van de kostprijs in een onderneming, maar de consumentenprijzen; ze is dus (kost)prijsverhogend voor de consument.

0.0.5.B BTW is een indirecte belasting

Een algemeen kenmerk van de BTW is dat deze niet rechtstreeks van consumenten wordt geheven, maar van de ondernemers die goederen leveren of diensten verrichten. De ondernemer is dus de belastingplichtige. Hij zal de BTW doorberekenen in de prijzen die hij aan zijn afnemers in rekening brengt. De ondernemer voelt deze belastingen daarom als bedrijfslast die zijn kostprijs verhogen en die hij dus moet afwentelen in zijn prijzen. We noemen de BTW daarom een indirecte belasting in economische zin. Andere voorbeelden van indirecte belastingen zijn de accijnzen, en de rechten bij invoer. Opgemerkt zij dat bij invoer door particulieren belastingen wel rechtstreeks van hen worden geheven (zie OB.3.1.0).

Het voordeel van het op indirecte wijze heffen van belasting is dat dit op betrekkelijk eenvoudige wijze kan plaatsvinden en dat niet al degenen die de belasting werkelijk dragen van deze belasting aangifte moeten doen en deze aan de fiscus moeten betalen. Daar komt bij dat het maatschappelijke draagvlak voor indirecte belastingen eerder aanwezig is dan bij heffingen die rechtstreeks het inkomen of het vermogen treffen. Andere voordelen van het op indirecte wijze heffen van belasting zijn het kleine aantal belastingplichtigen en de lage perceptiekosten voor de overheid.

0.0.5.C BTW is een bestedingsbelasting

Uit hetgeen werd behandeld in OB.0.0.5.B blijkt dat de redenering van de overheid is dat waar de burger bereid is geld te besteden, het billijk is dat hij een gedeelte van al hetgeen hij uitgeeft, afstaat aan de schatkist. De gedachte daarachter is dat bestedingen van consumenten duiden op de aanwezigheid van draagkracht.

De BTW is dus feitelijk niet een verbruiksbelasting⁸, maar een bestedingsbelasting. Op enkele punten lijkt de regelgever echter wel rekening te houden met feitelijk verbruik van eerder aangeschafte goederen en diensten, namelijk bij de regeling voor gebruikte goederen (zie OB.5.5.0) en de regelingen voor de levering en verhuur van onroerende zaken (zie OB.2.3.1 en OB.2.3.2).

0.0.5.D BTW en neutraliteit

De fiscale neutraliteit is een belangrijk beginsel in de BTW. Het begrip komt voort uit de consideransen van de Btw-richtlijn, zonder dat daar duidelijk wordt wat nu precies moet worden verstaan onder neutraliteit. Een aantal verschillende verschijningsvormen van de fiscale neutraliteit moet worden onderscheiden.

8. In art. 2 Eerste Btw-richtlijn (Richtlijn 67/227/EEG, vastgesteld op 11 april 1967, *PbEG* 1967, nr. 71) is de BTW wel als een verbruiksbelasting aangeduid.

Ten eerste mag de heffing van BTW mag volgens het neutraliteitsbeginsel geen invloed hebben op de concurrentieverhoudingen tussen ondernemers.⁹ Het moet voor de belastingdruk niet uitmaken van wie de consument een goed koopt of een dienst betreft. De aankoop bij de ene ondernemer moet relatief gezien tot precies dezelfde heffing leiden als de aankoop bij een andere. Dit wordt ook wel de economische neutraliteit of het evenredigheidsbeginsel genoemd.

Economische neutraliteit houdt ook in dat binnen elk land op soortgelijke goederen en soortgelijke diensten dezelfde belastingdruk rust, ongeacht de lengte van de productie- en distributieketen.

Neutraliteit heeft ook betrekking op de mededinging. Economisch gelijke handelingen dienen voor de heffing van BTW zoveel mogelijk gelijk behandeld te worden. Dit wordt ook wel de juridische neutraliteit genoemd en is feitelijk een uitvloeisel van het algemene beginsel van gelijke behandeling.¹⁰ In het internationale handelsverkeer verschijnt de neutraliteit ook ten tonele. In dit verband heeft de neutraliteit als functie te voorkomen dat niet af te wentelen BTW drukt op goederen die in het buitenland worden geconsumeerd. Ook mag de BTW niet werken als invoerrecht. Deze vorm van neutraliteit wordt ook wel de externe neutraliteit genoemd. De externe neutraliteit ligt aan de basis van het nultarief bij uitvoer van goederen uit de Unie, en de heffing van BTW bij invoer in de Unie. Dit leidt er immers toe dat de hoogte van de belastingdruk op goederen bekend zal zijn, zodat een nauwkeurige compensatie van deze druk kan worden bewerkstelligd. Dit laatste betekent ook dat met betrekking tot goederen ook een heffing nodig is bij de invoer van goederen door consumenten.

Een neutrale BTW is van belang voor het realiseren van de doelstellingen van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie¹¹, met name het realiseren van een interne (gemeenschappelijke) markt. Voor de BTW is dit neergelegd in art. 113 VWEU, waar is bepaald dat bepalingen (moeten) worden vastgesteld die betrekking hebben op de harmonisatie van onder meer de wetgevingen inzake omzetbelastingen, voor zover noodzakelijk om de instelling en werking van de interne markt te bewerkstelligen en concurrentievervalsing te voorkomen.

Het oude cumulatieve omzetbelastingstelsel dat tot 1969 in Nederland en de meeste van de andere toenmalige lidstaten van de EEG werd toegepast (zie OB.0.0.10.B) had als bezwaar dat dit juist niet neutraal uitpakte. De exacte belastingdruk op goederen was niet te bepalen, doordat in elke schakel van de bedrijfskolom een klein percentage aan omzetbelasting werd geheven, zodat op een goed steeds meer omzetbelasting kwam te drukken. Hierdoor ontstond cumulatie (stapelning) van belasting. Dat had tot resultaat dat er niet alleen in het binnenland geen zicht was op de verhoudingen in belastingdruk, maar ook dat de lidstaten van de EEG, door deze druk op uit te voeren goederen ruimshartig vast te stellen, de onderlinge concurrentieverhoudingen konden beïnvloeden. Teneinde neutraliteit te bereiken was de gedachte dat een Europese omzetbelasting een niet-cumulatieve belasting zou moeten zijn. Dat is gerealiseerd door de invoering van een algemene belasting over de toegevoegde waarde. Het uitgangspunt van zo'n belasting is dat elke ondernemer omzetbelasting betaalt over de door hem aan het goed of de dienst 'toegevoegde waarde' of nauwkeuriger geformuleerd: hij voldoet omzetbelasting over het deel van de door hem in rekening gebrachte prijs, waarover niet in een eerder stadium omzetbelasting is voldaan. Alle 'toegevoegde waarden' samen vormen de consumentenprijs. Een dergelijk stelsel leidt ertoe dat bij de consument precies het wettelijk vastgestelde percentage van de door hem betaalde prijs als belasting drukt. Door de aftrek van voorbelasting drukt in de distributieketen van goederen en diensten feitelijk geen BTW. Hierdoor is het niet meer mogelijk dat bij export meer of minder aan omzetbelasting aan een ondernemer wordt teruggegeven dan hij werkelijk aan de fiscus heeft voldaan.

0.0.6 **Systeem van heffing van BTW**

Er zijn verschillende manieren denkbaar waarop een belasting over de toegevoegde waarde kan worden uitgewerkt.

De heffingssystematiek van de huidige Unierechtelijke BTW houdt in dat ondernemers over het volle bedrag van hun omzet BTW zijn verschuldigd, maar dat de BTW die zij aan andere ondernemers of bij invoer hebben betaald daarop in mindering mag worden gebracht. Hierdoor is de BTW per

9. Vergelijk *K.M. Braun*, Aftrek van voorbelasting in de BTW, Kluwer Deventer 2002, onderdeel 4.5. en *A.H. Bomer*, De doorwerking van algemene rechtsbeginselen in de BTW, Kluwer, Deventer 2012, p. 43.

10. Zie *A.J. van Doesum*, Contractuele samenwerkingsverbanden in de BTW, Kluwer, Deventer 2009, p. 32 en *HvJ EG 10 juli 2008, nr. C-484/06 (Fiscale eenheid Koninklijke Ahold NV)*, BNB 2008/282 (noot B.G. van Zadelhoff), r.o. 35.

11. Met de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon op 1 december 2009 is de titel van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap (EG-Verdrag) gewijzigd in Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

saldo evenredig aan de eindprijs van de goederen die zij leveren en de diensten die zij verrichten. De ondernemer voldoet dus belasting over zijn 'toegevoegde waarde'. Daarom wordt de heffing aangeduid als een 'belasting op de toegevoegde waarde'. Indien het saldo negatief is, bijvoorbeeld indien in een tijdvak grote investeringen zijn gedaan, wordt dat saldo aan de ondernemer terugbetaald.

Aangezien verrekening (eventueel in de vorm van terugbetaling van belasting door de fiscus) van de belasting direct mogelijk is (als meer kan worden afgetrokken dan verschuldigd is), hebben ondernemers goederen en diensten in beginsel BTW-vrij in voorraad. Uiteindelijk is de particuliere consument degene die de BTW betaalt. Omdat ondernemers niet altijd recht op aftrek van voorbelasting hebben, kan het gebeuren dat BTW bij ondernemers drukt.

Wat de ene ondernemer aan de schatkist betaalt, krijgt de andere op zijn aangifte direct weer terug. Dit systeem bewerkstelligt dat de aangifte en heffing van BTW tot aan de verkoop aan de consument geen andere dan een administratieve functie heeft; er zijn nog geen inkomsten voor de schatkist. Feitelijk betalen ondernemers de belasting niet over de door hen toegevoegde waarde. De belasting vloeit pas in de schatkist wanneer de detailhandelaar goederen verkoopt aan de consument, althans aan een niet-ondernemer of aan een ondernemer die geen recht op aftrek van voorbelasting heeft. Deze afnemer betaalt dan het volle tarief over de eindprijs. De BTW is materieel dus geen variant van een belasting op de toegevoegde waarde, maar van een kleinhandelsbelasting.¹² De term 'BTW' is niettemin volkomen ingeburgerd.

Naast de methode van heffing met aftrek van voorbelasting zoals die in het huidige BTW-systeem wordt toegepast (zie OB.0.0.5) is een aantal alternatieve methoden te onderscheiden.¹³

In de *additieve methode* betaalt elke ondernemer omzetbelasting over het totaal van de kostenfactoren en de winst die bij hem de toegevoegde waarde vormen bij de productie van goederen en/of diensten. Aangezien alle kostenfactoren en winsten die in de bedrijfskolom opkomen uiteindelijk de prijs vormen die de consument betaalt, wordt op deze wijze per saldo belasting voldaan naar een vast percentage van de consumenteneindprijs. De methode werkt niet al te nauwkeurig, maar is in letterlijke zin wel een belasting over de toegevoegde waarde (BTW).

In de *methode met aftrek van vooromzet* worden de omzet ter zake van uitgaande prestaties en de betaalde bedragen voor inkomende prestaties met elkaar gesaldeerd. Over het verschil wordt een bepaald percentage belasting geheven.

0.0.7 BTW en het inhaaleffect

Een van de kenmerken van het BTW-stelsel van heffing met aftrek van voorbelasting (zie OB.0.0.6.C) is het zogenoemde inhaaleffect bij verschillende tarieven en/of vrijstellingen ten aanzien van eenzelfde goed of dienst.

Voorbeeld

Indien een uitgever papier inkoop voor € 100 000 plus 21% BTW en hij maakt daarvan boeken, die hij voor € 200 000 verkoopt, dan is hij BTW verschuldigd over € 200 000 en wel 6% (tarief voor boeken), derhalve € 12 000. In zijn aangifte BTW vermeldt hij dit bedrag als verschuldigd, maar tevens de op de inkoop betaalde BTW van € 21 000 (21% van € 100 000) als voorbelasting. Het saldo is € 9000 negatief. Dit bedrag betaalt de fiscus op verzoek aan hem terug. Het voor het papier geldende tarief valt dus weg. Daarvoor in de plaats komt het verlaagde tarief dat geldt voor de levering van boeken.

Heffing tegen een hoger of lager tarief in een eerdere schakel van de bedrijfskolom, heeft dus geen invloed op de uiteindelijke heffing bij de levering aan de consument.¹⁴

Ook als ondernemers in een eerdere dan de laatste schakel in de bedrijfskolom geen recht op aftrek van voorbelasting hebben, treedt het inhaaleffect op. Doordat geen recht op aftrek bestaat voor zover een ondernemer goederen of diensten bezigt voor het verrichten van vrijgestelde prestaties (bijvoorbeeld prestaties verricht door banken, zie OB.2.3.3.G en OB.2.3.3.H), wordt de belasting onderdeel van

12. In dezelfde zin D.G. van Vliet, Een zuivere kleinhandelsbelasting op het verbruik, *MBB* 1994, nr. 7-8, p. 224-228 en M.E. van Hilten en H.W.M. van Kesteren, Omzetbelasting, Fed Fiscale Studietoets nr. 6, Fed Deventer, dertiende druk 2012, p. 27-28. Vergelijk ook OB.2.4.4.A.a alsmede J.J.P. Swinkels, De belastingplichtige in de BTW, Koninklijke Vermande Lelystad 2001, p. 9-10.

13. Zie voor een bespreking hiervan M.E. van Hilten en H.W.M. van Kesteren, Omzetbelasting, Fed Fiscale Studietoets nr. 6, Fed Deventer, vijftiende druk 2017, p. 11 e.v., D.B. Bijl, M.E. van Hilten en D.G. van Vliet, Europese BTW en Nederlandse omzetbelasting, FM nr. 46, Kluwer Deventer, derde druk 2001, onderdeel 1.2.2 en K.M. Braun, Aftrek van voorbelasting in de BTW, Kluwer Deventer 2002, p. 368-371.

14. Zie ook A.J. van Doesum en G.J. van Norden, Omzetbelasting, Fed Fiscale Studietoets nr. 6, Fed Deventer, zeventiende druk 2023 p. 17.

de kostprijs van een goed of van een dienst. De ondernemer zal in zijn prijzen de niet in aftrek gebrachte BTW opnemen. Zijn afnemer kan die doorberekende BTW niet in aftrek brengen en moet over de aan hem in rekening gebrachte vergoeding wel BTW betalen. Zo ontstaat uiteindelijk een eindprijs, waarin niet alleen de belasting is begrepen die de kleinhandelaar moet voldoen, maar ook een deel van de belasting die de tussenschakel niet in aftrek heeft kunnen brengen. De totale belastingdruk is dan hoger dan het tarief, toegepast op de eindprijs.¹⁵

Voorbeeld

Stel dat de boekverkoper in het voorbeeld naast de kosten van het papier bankkosten heeft gemaakt voor een bedrag van € 10 000. Er wordt geen BTW in rekening gebracht omdat de bank is vrijgesteld, maar de bank zelf heeft kosten gemaakt zonder dat de BTW in aftrek kon worden gebracht. Stel dat aan de € 10 000 een bedrag van € 500 aan niet aftrekbare BTW is toe te rekenen. Dit bedrag is onderdeel van de prijs die de bank aan de boekverkoper in rekening brengt. Met de eindprijs van € 200 000 moet de ondernemer dus ook de € 10 000 goed maken, waarin begrepen € 500 aan BTW. In de eindprijs van € 200 000 is dientengevolge niet alleen het 'boekentarief' van € 12 000 aan BTW begrepen, maar ook nog eens de € 500 van de bank. Er drukt uiteindelijk € 12 500 aan BTW.

0.0.8 Belastingopbrengst omzetbelasting

Kostprijsverhogende belastingen, waaronder de BTW, genereren voor de schatkist substantiële inkomsten. Van iedere door eindverbruikers bestede euro wordt gemiddeld bijna 16% aan de schatkist betaald. Dat de opbrengst van de BTW doorgaans hoger is dan die van de loon- of inkomstenbelasting komt in de eerste plaats doordat de grondslag van de heffing van de BTW veel breder is. Iedereen, rijk of arm, met veel of weinig kosten, betaalt hetzelfde percentage over zijn bestedingen. Alleen de eerste levensbehoeften worden voor iedereen ontzien door een lager heffingspercentage of door vrijstellingen. Verdere differentiatie kent de omzetbelasting niet. Daar komt bij dat de kring van belastingplichtigen, van wie indirect wordt geheven, veel ruimer is dan bij belastingen over inkomsten, winst en vermogen. Niet alleen inkomensgenieters betalen BTW, maar ook personen en instellingen die niet door de heffing op inkomen of vermogen worden getroffen.

Een heffing van een belasting als de omzetbelasting kan, mede door de indirecte wijze van heffing, geruislozer verlopen dan die van de belasting op inkomen, winst en vermogen. De gemiddelde belastingbetaler zal veel beter in beeld hebben hoeveel inkomstenbelasting hij jaarlijks betaalt dan hoeveel BTW hij jaarlijks betaalt. Als gevolg hiervan wordt de BTW doorgaans zonder veel pijn geheven en leveren zelfs tariefsverhogingen doorgaans maar weinig politieke discussie of protesten op. Dit 'pijnloze' karakter van de BTW neemt niet weg dat zich ook ten aanzien van de omzetbelasting ingewikkelde problemen kunnen voordoen. Uiteraard komen deze in dit deel van de Cursus aan de orde.

0.0.9 Omzetbelasting, een heffing naar draagkracht?

In de loop der jaren is veel en uitvoerig gedebatteerd over de vraag of belastingheffing moet plaatsvinden naar draagkracht en zo ja, in hoeverre dat momenteel het geval is.

Het probleem in deze discussie is dat niet precies duidelijk is wat onder draagkracht moet worden verstaan. Vaak wordt daarvan een economische definitie gegeven: het opofferen van een gelijk relatief nutsoffer. Zie IB.0.0.1. Op zichzelf brengt dit ons niet verder aangezien de economie geen antwoord kan geven op de vraag wat voor elke burger afzonderlijk het nut is dat hij opoffert door belasting te betalen en wat het nut is van hetgeen hij na belastingbetaling overhoudt. Waarom is, economisch gezien, het nut van de laatst verdiende euro's van hogere inkomens minder (lager) dan dat van de laatst verdiende euro's van lagere inkomens? Het hangt toch van ieders instelling af welk nut zijn of haar inkomen heeft? Het antwoord op de vraag welk nut een verdiende geldsom heeft kan de economie niet geven. Wij zullen daarvoor te rade moeten gaan bij algemene beginselen van sociale rechtvaardigheid. De grootte van het bedrag dat iedere burger aan de gemeenschappelijke middelen moet bijdragen (wat dus iemands draagkracht is) wordt in principe subjectief bepaald. Het hangt samen met de (zedelijke en politieke) overtuiging van degene die daarover een oordeel moet geven. Een algemene belastingtheorie is daarvoor niet of nauwelijks te geven.

15. Vgl. A.J. van Doesum en G.J. van Norden, *Omzetbelasting*, Fed Fiscale Studietoetsreeks nr. 6, Fed Deventer, zeventiende druk 2023 p. 20.